

PERŽVALGA.

— Tilžėje 29 d. lapkričio buvo susirinkimas „Prūsų Lietuvių Susivienijimo“, kur mažai sąnarių ir svečių atėjo, bet už tai krasztų. Pirmsėdžiui susirinkimą pradėjus ir rasztininkui protokolą perskaiczius, p. Storasta kalbėjo apie tobulą išsimokinimą prigimtos kalbos. P. Vanagaitis kalbėjo apie turtingumą lietuviszkos kalbos tarmių, ko netur kitos kalbos ir daugiur vartoja tuos paczius žodzius. Misijonierius Lokys užmanė lietuviszką mokyklą įsteigti, kurioje lietuvių vaikai lietuviszškai pasimokinę galėtų prisitaikinti užėmimui augsztėsnių urėdų. Mokykla turėtų būti kokiame dvare, kur mokininiai užsipelnytų sav pragyvenimą prie visokių ukės darbų. Tokia mokykla priaugintų mokintojų, Dievo žodžio sakytojų bei misijonierių. P. Lapinas tą užmanymą naudingu palaikė, bet neįvykdinamū dėl stokos noro mokintis ir ukės darbus dirbti, dėl stokos vienybės tokią mokyklą įteigti ir užlaikyti, tai vėl vokiečiai visokias paines darytų. P. Storasta praneszė, kad lietuviszkoji ansztalta (mokykla) Klaipėdoje, 80 mokintinių turinti, vos k-letą lietuvių vaikų teturinti — visi vokiečiai ir vokiszškai pamokinami, idant paskui mokintų lietuvių vaikų lietuviszškai. Lietuviai savo vaikų neleidžianti į tą mokyklą todėli, kad perdaug kasztuojant, ir įrengimas tokios mokyklos, kur mokintiniai užsipelnytų sav pragyvenimą, būtų labai naudingas. Lokys ragino jokių sunkenybių neatboti, o viskas seksis, nes lietuviai yra duosnus ir daug tukstanezių sudedą misiųjų reikalams, tai kodėl neaukautų ant teip svarbaus reikalo, kuris jų sunus padarytų gadais užimti augsztus urėdus. Pasekmei to užmanymo

reikia tik tankiai susirinkimus nulaikyti ir lietuvių szirdis suszildyti.

P. Bruozis isz Bitėnų pasakojo apie „Tėvynės Mylėtojų Draugystę“ Amerikoje, kuri iszleidžia naudingus rasztus ir tokius beturziams dalina dovanai. T. M. D. norėtų ir mūsų Lietuvą tam pritraukti, jei tik susitvertų kuopa, kuri tų rasztų platinimu užsiimtų.

— Klaipėdoje „Lietuviszka Ceitunga“ 4 gruodžio szventė 25 metines sukaktuves savo gyvenimo. Ji pradėjo iszeiti 4 gruodžio 1877 metuose. Pirm 20 metų „Liet. Ceitunga“ rods buvo akyva, nes į ją rasztinėjo Dr. Basanavyczius, Dr. Sauerveinas ir kiti tų laikų rasztininkai.

— Tilžėje susitvėrė lavonų deginimo draugystė, kuri pastatys krematoriją, kurioje sudegins norincziųjų lavonus. Sąnarystės mokestis 2 markės ant metų.

— „Lietuva“ 52 num. teisingai nubara mūsų lietuviszkus biznierius, kurie isz lietuvių graszių turtelius susikrauja, o nieko ant tautiszkių reikalų neaukautų, nors pagal teisybę jie turėtų būti visiems paveikslu. Už tokį atkaklumą mūsų biznierių jiems kartą gali prisieiti už viską atsakyti, nes pakilus geresniam tautiecių susipratimui, jie greit galės liktis be pirkėjų jų parduotinių. Kas neszelpia tautos reikalų, tas nėra vertas tautiecių paszelpimo.

— „Žvaigždė“ 52 num. pranesza nutarimus „Susiv. Liet. Rymo Katolikų“ komiteto, kuris nutarė parduoti nabasznikės „Tėvynės“ maszinas už \$130,00. Padidinimui kasos, kuri vis labiaus tusztinasi, nutarė atspausti 2000 tikiety po 25 ct. kuriuos sąnariai turės pirkti ir tie pinigai skaitysis kaip auka į kasą. Tokiu budu katalikų Susiv. sąnariai turės iszmokėti po \$2,75 ant metų. Toliaus vėl nutarė su-

laužiti seimo protokolą (ziurėk 24 num. „Žvaigždės“ III sesija, § 5) ir daugiau nemo kėti 50 ct. agentams už prikalbinimą naujų sąnarių, tiktai duoti auksintą blekutę už darlsztumą.

— „Saulė“ 103 num. nei Pilypas isz kanapių vėl iszlindo su savo „szviesiu mokslu“ ir purvais apdrabstė, velionį „Vienybės“ redaktorių, Joną Maczij. „Saulės“ pamatu yra viską purvais apdrėbti: lietuviszka literatura „Saulėi“ tik mėszlas, kankintiniai tai kriminalistai ir verti kalėjimo su isztrėmimu, ir tokių nereikia szelpti, dagi aukas renkanczius suaresztavoti; ką nepliovojo priesz Liet. Parodą Paryžiuje; tai vėl isz vien vogdama žinias ir straipsnius isz „Varpo“, „Ukininko“ ir „Naujienu“ apdrabstė tuos laikraszczius; nepraleido neapdrabsczius Dr. Kudirkos, dabar vėl Maczio. Rodos pons Baczkaucas jau galejo persitikrinti isz savo teip atbulų nuomonių ir purvinimo visko lietuviszko ir doriszko isz praėjusių laikų. Drabstymais purvais kitų, niekinimas vertų visados atsikreipė į patį, atsikreips ir dabar.

— Susivienijimo Lietuvių Amerikoje Centraliszkas Komitetas iszleido trecziąją atskaitą S. L. A. reikalų, ir kviecia visus sąnarius prie darlsztumo prikalbiuime naujų sąnarių, kad ant ateinanczio 18 seimo Susiv. L. A. turėtų 3000 sąnarių. Dabar S. L. A. sąnarių turi 2203. Skaitlius nuo 3000 yra visai mažas, ir tokį galima pasiekti susipratęs lietuviams tik kelių didesnių miestų. Reikia tiktai gyvesnės agitacijos. — Teipgi Centr. Komitetas pranesza, jog prie Sausio mėnesio mokesties į S. L. A. kiekvienas sąnarys pridėtų po 12 centų ant tautiszkių reikalų. Ta 12 ct. skaitoma už visus metus po 1 ct. ant mėnesio, o kad palengvinti kuopų sekretoriams ir centr.

kasieriui ir sekretoriui skaitlines, tai užmokėti sykiu, kad užtektų vieno užraszymo į knygas.

„Vienybės“ skaitytojams.

— Visi „Vienybės“ skaitytojai yra užkviečiami atnaujinti prenumeratą ir sykiu prisųsti užvilktą skolą, idant perraszdami skaitytojus į naujas adresų knygas, sykiu ir juos įrasztytumėm, kad gautų visus numerius ir neturėtų pertrau-

Isz Lietuvos.

Eiriogala, (Kauno gub.). Ražancavos vakare (6 spalį pagal gudiszką kalendorių) devintoj valandoje užsidegė antrą sykį Eiriogalos miestelis. Gaisras szlavė prie to paties kelio, vedanczio ant Kauno, prie kurio degė ir pirmąjį sykį. Bet szituo sykiu ugnelei tepasisėkė penkias triobas paszluoti, nes toje dienoje Eiriogaloje buvo atlaidai ir jomarkas sykiu; žmonės isz atlaidų ir jomarko nesiskubino namon bet skandino vargus degtinėje ratuose atsisedę bei kur žydelio triobon įlindę. Ir dėlto ugnis neturėjo didelios valės, nes gesintojų nestokavo.

Pradžioje spalio mėnesio pas Gėlovos dvarą, Eiriogalos parapijoj, vagys pakorė sziometinį kumelį Bobilio Magdazauskio. Kumelys buvo vertas 40 rublių. Mat vagiams nuo Girkalnio su vogtais arkliais važiuojant, kumelys nuo savo arklių atskidęs prie vagių prikliuvo ir pradėjo žvengti. Tas vagiams nepatiko ir jie kumeluką patempė.

Butkiszke, (Kauno gub.). „Vienybėje“ buvo jau pirmiaus paminėta, kad szitoje apielinkėje žmonės subrusdo kryzius statyti paminėjimui didžiųjų jubilėjuszų. Nors Butkiszkes plikbajoriai yra labai isimyleję į lenkiszką kal-

ba, taciaus jubilėjusų kryžiuje lenkiskasis paraszas vietos negavo, bet jį užėmė sžitoks: „Jezus Christus Deus-Homo Vivit Regnat Imperat. Atminimas didžio Jubilėjaus 1901 m.”.

Kaip Butkiszkeje, taip ir aplinkinėse parapijose kryžiai yra akmeniniai, paraszai spaudos raidėms akmenyje iškalto ir paauksintos.

Naktyje iš 20 ant 21 spalio taikėsi vagys Butkiskės klebonui, B. Garalevycziui, arklius pavogti. Arklininkas vasaros laike yra nelubotas, kad arkliams būtų vėšiau. Tam arklininke gulėjo važnyčia J. Knistautas ir dar vienas vaikas, kiaurus metus dabodamu, kad kas arklius neišvogtų. Prie arklininko yra dvi kameros. Vienoje karo plėškęs, antroje dailidės stalias, trinka ir keletas nedabaigtų dirbti ukės įnagių. Kameros teipgi ne lubotos, tik teip lentgaliais apmestos. Kinkymų kamara visada esti užrakinta, o antroji ne. Tai per tą neužrakintąją vagiliai korėjo į vidų arklininko įsigauti. Vienas iš vagių ant sienos užsilipęs su žiburiu žiūrėjo ant arklininke gulinczių vyrų. Arkliai pradėjo sžnarkszti ir prunkszti, kas mieganczius ir pabudino, nes kietasis miegas jau buvo praslinkęs; buvo 11 valandą nakties. Pabudusieji pradėjo szaukti ir vagis užgesino žiburį, žlaktit vėdaras, nupuolė nuo sienos ir nukrito į kamara. Gulėjusiu vyrų iš arklininko išbėgusiu įniko szaukti szunis ir naktisargi. Vagis, kuris buvo pastatytas prie arklininko durų daboti, davė kojoms valę. Sako, kad tą, kurs nuo sienos į kamara nukrito, galima buvo sugauti, kad ne baimė, kad neperszautų, nes vagis be ginklo vokti neina.

Matyt, kad ta naktis buvo vagims nelaiminga, nes parapijoj trijose vietose laužėsi;

tai prie arklių, tai prie gerybių į svirnu, bet visur žmonės pajutę vagilius, be jokio laimikio praginė. Tik prie ukininko Survilos pasisekė 4 rublius paglemžti. Gal buti, kad ir daugiau ką būtų laimėję, kad ne cukriaus galva būtų pasipainiojusi. Vagys užtikę cukriaus galvą, pradėjo kapoti ir užsikąsti. Teip laimės jieszkotojams bebruzdant pajuto ukininkas ir paginė nepraszytus svezcius.

Paskiaus keles naktis praleidus, iszkraustė Baukių Masalskio prieszininkę. Čia vagys per langą įlindę laimėjo 300 rublių pinigais ir iš drabužių nemažai pasirinko.

Telszių Pliumpis.

Slibinai, (Naumiesczio pav. Suv. gub.). Slibinuose pas Dargį parubežiniai sargai darė kratą ir užtikę gerą punda lietuviszkų laikraszczių ir knygu. Dargį su tuo radiniu nuvedė į kardoną. Dargis varomas į kardoną nepaliko ir bernuko, Naujokaituko, kuris pats prisipažino, kad tai jo tie laikraszcziai ir knygos. Kardono apicieras tą vaikina iszvijo, norėdamas prisikabinti prie ukininko ir jo gyvenimo, norg pagal teisybę prie ukininko Dargio prisikabinti, negalėjo, nes ne po užraktu rado, o tik tai tę kur po lova, kur Naujokaituks gulėjo. Kaip tik Naujokaituką iszvijo starsza iš kardono, jis tiesiog į prusus. Ukininką Dargį nuvarė į Naumiestį ant kameros, iš kur jį tuojaus paleido, bet po trijų dienų atvažiavo žandarai, ir iszsivežė Dargį ir jo szvogerį; tik tai parankos užstaczius už abudu 4,000 rublių paleido. Kas toliaus nusiduos pamatysime. Tas viskas atsitiko spalnio mėnesyje.

Taigi matom, negana ką prapuolė daugelis lietuviszko apszvietimo, bet dar ir žmonės turi sunkiai nukęsti, nors nieko nekalti. *Lauruks.*

Naumiestis, (Suv. gub.). 30 dieną spalnio pastatė paminklą ant kapo Dr. Vinco Kudirkos. Dyvinas tai paminklas ir tikrai reiszkia Lietuvos vyrą, gyvenusį Draugą Kudirką. Kiekvieno atygdą patraukia nors pažiūrėti ant jo, gaila tik tai, kad neapvertas kapas ir žmonės bežiurėdami numyniojo krasztus kapo pamatų, ant kurių stovi paminklas. Per užduszinę einant ant kapinių žmonėms, ėjo daugumas ir poniszkų, net žemsargiai, ir visi apžiūrėjo paminklą.

Tolesnis ir platesnis apraszymas apie paminklą pasirodys vėliaus. Dabar pranesu tik trumpai, idant tautiečiai Amerikoje zinotų, jog jų aukos tapo sunaudotos ant aukaujamo mierio.

Naumiestyje tiltą jau pabaigė statyti, bet su jo drutumu negalima nieko pasakyti, vienog daug naudingesnį pastatė negu pirmiems buvo.

Naumiestyje buvo szjmet toks jau kareivių ėmimas į kariumenę, kaip ir kitais metais. Eina vaikinėlių pulkai, rodos ant veido linksmi, bet szirdis kraujuose verda, nors degtine užpilta. Tėvai ir motinos teipgi daugybę aszarų iszliejo iszleisdami savo sunelius į tolymus krasztus.

Lauruks.

Kaip praleidžia szventes musų kankintiniai.

Kuczios vakare kalėjimo kambarėlyje vaikszcziujo nodurų iki sienai vaikas. Žingsniavo greitai, nerviszkai. Ta diena kalėjime būtų lygiai tokia, kaip ir kitos, niekuomi neatsimainiusi, vienog atmini mai priduoja jai ypatingą atmaia. Atsiminė jis dienas savo kudikystės, kaip szventė kuczią pas savo tėvus. Koks tada jausmas per visą tą dieną, su koku nekantrumu laukė vakarienės — kuczios, kaip bu-

vo linksma ir ramu, kada visi susėdo už stalo, apklotos sienos, užtiesto gražia balta staltiese. Dabar tas jausmas kudikio laikų vėl atsikartojo, szirdis teippat buvo jautri, kaip kudikio, tik kas-žin koks sunkumas nedavė visiszkai paskęst tuose atminimuose. Už durų sargas suskambino raktais ir priminė dabartinį padėjimą. Iš krutinės iszsiveržė sunkus atsidusimas, szirdį skaudėjo, lyg kad ją piaustant, puolė ant lovos ir sudejavo išskausmo.

* * *
Tolimam miestelyj Maskolijos susirinko pora deszimczių žmonių, daugiausiai jauni vaikinai, praleisti drauge pirmą dieną kalėdų. Buvo tę maskolių, malorusų, lenkų, žydų, vokieczių ir keletas lietuvių. Visi buvo svetimi tai vietai, kurioje reikėjo gyvent; juos visus riszo lygus padėjimas ir abelnas reikalas, už kurį nukentėjo. Tik szj vakarą nebuvo ryszio tarp jų, nebuvo to jausmo, kuris jungia žmones į vieną draugystę. Bandė pasiszekėt apie abelnus reikalus, bet iš to nieko neisžėjo. Visų mislys lekiojo toli po yvairius krasztus. Kiekviens iš jų buvo apleidęs savo tėvynę, tėvus, gimines, draugus, numylėtinę, kiekviens buvo paskendęs savo atminimuose. Visi tylėjo, nuleidę galvas ir jei kas ir bandė snekėt, tai nerado pritarimo kitų ir turėjo nultilti. Bandė ir dainuoti, bet balsai isžėjo kas-žin koki, sutarimo nebuvo jokio, ir dainavimą reikėjo pamesti. Su sunkumu szirdyje, nuleidę galvas, iszvaikszcziujo namon, o vietiniai gyventojai, susitikę rodė pirsztais sakydami: „tai iszsiųstų kolionija”.

* * *
Paryžiuje, prastai papuosztam kambaryj susiėjo keletas lietuvių. Lauke putė szaltas vėjas ir lijo. Ant pryzedos kurinosi ugnis. Susėdę priesz

ūgnį, tikėjo viens kitą nubo vint, pasidalint atminimais. Nors atminimų buvo pilnos galvos, bet žodžiai kliuvo gerklėje, liežuvis buvo lyg šulūžęs. Atsiminė laimingas dienas savo kudikystės, paskui, kada jau paaukę stoji į eiles platintojų tautiško susipratimo tarp lietuvių. Dirbo su pasiszventimu, nesigailėdami savęs ir tapo priversti apleisti tėvynę ant visados. Aszaros blizgėjo akyse. Spinduliai liepsnos atsimusė jose ir spindėjo aszaros kaip krisztolai. Nematys jie tėvynę: visą savo gyvenimą, bastysis po sietą tarp svetimų žmonių, neturėdami kur galvą priglausti.

* * *
Po visus krasztus pasaulės pilna brolių lietuvių, kurie apleido tėvynę dėl sunkaus prispaudimo, dėlei nepanesamų bėdų ir vargų. Tukstančiai iš jų nerado vietos nuramint savo szirdį per szias dienas ramumo ir linksmybės, kuriose linksminasi visas svietas. Te buna jie tvirti savo skausme, tų buna jiems lengva, sunki gyvenimo naszta.

Musu talentai.

Daug galime rasti lietuvių, visai nesimokinusių, bet savo darbais pereinanczių ne vieną ir baigusį mokslą. Sztaį prasta, vargų suspansta moteriskė-ukininkė, turinti apie 50 metų, užsiauginusi pulką vaikelių, vos mokėdama pluksna vadzioti, pradeda lietuviszškai raszyti ir savo puikiais rasztais pakelia mus raszliavą. Sztaį piemenukas, beganydamas ant smilczių prasimokinęs raszyti, szia'dien pripildo yvairių-yvairiausiai rasztais mūsų laikraczius, kiek galėdamas, platina apszvietimą ir per porą metų padaro daugiau, negu daugelis lietuvių, baigusių mokslus. Sztaį vėl prastai artojas, o kartu nagingas raczius, stalius,

dailydė, murininkas, kalvis, muzikantas, teplotojas ir „vissoks meisteris“. Sztaį didei gabus 10-12 metų vaikas neduoda ramumo savo neturtin-giems tėvams: dieną ir naktį praszo-maldauja, kad leistų jį į mokslą.

Daugelis tokių talentų žusta placziuose minicose, prislėgti neturto, tamsybės ir vargų, o be abejonės tie žmonės, įgiję tamtikrą mokslą, atnesztų neiszse-miamą naudą visai žmonijai! Jug ir Jurgis Stefensonas*), miręs 1848 m., iszradėjas garinių maszių, buvo kilęs isz prastų-prascziausių darbininkų; jaunystėje jis dirbo angliakasyklose; parėjęs nuo darbo namon, taisydavo darbininkų apavalus ir lopydavo drabužius, o dabar, aczių tam-pacziam Stefensonui, mes turime gelezinkelius, garlavius ir visokias garines maszinas! Isz tokių pat driskių-baduolių darbininkų kilęs ir garsus maskolių rasztininkas M. Gorkij. pragarsėjęs ne tik Maskolijoje, bet ir užsieniuose.

Mus priderystė, patiems neįstengiant szelpti ir leisti į mokslą tokius talentus, bent szviesti juos, rinkti kuoplacziausias apie juos zinas ir garsinti jas laikrascziuose, o gal, kartais ir atsiras koks pignuoczius, ką panorės leisti vieną kitą tokių gabų vaikina į mokslą.

Vienas tautietis, kiek žinodamas, suteikė man keletą zinių apie tokius talentus.

1. *Budvieczių* kaime (Pajevonio par., Vilkavisz. pav.) esąs ukininkas Juozas Kurtinys (-aitis), jau per 50 metų žmogus; jis turįs vieną koloniją žemės, gyvenąs vidutiniai; mokąs skaityt ir raszyt lietuviszškai, o gal ir maskoliszkaį truputį. Turįs pasistatęs kal

*) Apie jį patį ir apie jo iszradimus galima daugiau patirti isz knygelės: „Garų maszinos ir gelzkeliai“, L. sutaisytos.

vę — pats sav smailinasi noragus, kaip karda kaustosi vežimus ir pasidaro yvairius reikalingus ukininkystei įnagius; darąs svarsezius (vogas), taisąs laikrodzius; pats pasistatę maluną, paskui tą pardavęs, o kitą geresnį pasistatę — pikliavot ir malt, ir atliekąs darbar tą darbą geriau kaip kas kitas; pats pasidaręs rusvelkį maszinaį sukti, pats darosi vežimus ir briczkas; pernai pradėjęs muryt puikią murinę grinczią ir tt. Ar koks isz jo boczių ir toks gabus buvęs, neisztirta; sunųs — gana gabus. Szits žmogus yra niekur nesimokinęs minėtų darbų.

2. *Prusų Lietuvoj, Rokai cziuos* (Naujosios par., Pakalnės vals.) esąs suvokietėjęs lietuvis Pareigatis (-aitis), apie 60 metų žmogus; iki kokiai 50 metų jis bernavęs, o dabar turįs apie 1 margą lauko ir grin telę. Jojo talentas aiszkiai pasirodęs tik nustojus bernaut. Pareigatis statąs ir muriją triobas, darąs puikius stalus, siuvas kurpes ir drabužius (seniau ir kitiems siudavęs) nors rankos dreba, bei taisąs ir tai gerai laikrodzius; pats pastaręs sav smuiką ir labai mėgstant jo czirpinti. Tų visų darbų jis niekur nesimokinęs. Ar koks isz jo boczių ir buvęs toks gabus, nežinia. Turįs vieną dukterį, bet pas tą tėvo gabumas visai neapsireiszkęs.

3. „Varpo“ 9 num. 1901 ir 9-10. 1902 metų yra paminėtas niekur nesimokinęs teplotojas Pranciszkus Zikus, ukininkas isz Darsuniszkių par. (Trakų pav.), 26 metų vyras. „Tepliorium — raszo minėtasis num. „Varpo“ — Zikus tapo tokiu budu. Gyvendamas netoli miestelio, jisai dažnai ateidavo paziurėti į bažnycią, kurią naujino meistrai viduje; paskui vienkart atėjęs pas kleboną pasakė, kad jis nutępliosęs pryszakį bažnyczios, kurs iszrodė labai nuplikęs kleb. isz pra-

džios tik nusijuokė, bet paskui davėsi perkalbėti ir nupirko visokių dažų ir tepliuką, ir mūsų Zikus, neturėjęs iksziol tepliuoko savo rankose, tapo tepliorium“. Ir gerai jis atliekęs savo darbą. Teippat jis nutępliojęs paveikslą Jeruzolimo ir Galgotos kalnus. Tas paveikslas yra toj pacziój Darsuniszkių bažnyczioj didžiamjam altoriuj.

Ir ne vieną tokių talentų rasime Lietuvoje; tik pasirupinkit, sandarbininkai ir skaitytojai kuodaugiausiai zinių apie juos surinkti, o laiku gal rasis galė bent kelintą ir pasimokinti leisti. P-as.

Dabartine Lietuva.

(Pritarimas Nekrasovui.)

Lietuvoje šalies neaptiksi,
Kad vaitonė iš jos nesikelt',
Darbininko žmogaus nesutiksi,
Kurs dejuodams varguos nesivelt'.

Jis dejuoja, apleisdams pastogę:
Lauko darbas jug zinomas jam,
Ir sugriždams dejuoja teipogi:
Jauč', ką vargšas ras kampe szaltam.

Jis dejuoja šaltoj savo gričioj
Ir ant lauko gulėdams kietai,
Ir nuliudęs dejuoja bažnyčioj,
Kad jį laimė aplanko retai.

Ir ant sudo jis eidams dejuoja
Ir iš sudo pargriždams namo,
Kad begėdiškai svietkai meluoja,
Kad jo kalbą išverčia piemuo.*)

Kad jo sudzios tiesos nesupranta,
Noris aiszki ir teisi labai,
Kad jo žuna teisybė ir manta
Ir per tai dar, kad sudzios — stabai.

Jis dejuoja turtų negailėdams,
Tik norėdams teisybės tvirtos,
Kaip dejuoja jis vaikus lydėdams
Zemėn laisvės, tiesoms išgirtos.

Bet vaikai jo teipogi dejuoja: —
Sunkus darbas ir laisvėj vargin;
Nors rubezių jie daug pervaziuoja
Sielos bėga su jais ir kankin.

Kiti liudi turmuose maskolių
Ir ka'ėjimuos kenčia už tai,
Kad geidž' ginti tėvynę dėl brolių
Ir teisybę suverztą kietai.

O palikę tėvynę dejuoja,
Kaip dejavo jų vargšai-tėvai...
Girdis rauda, sviets sako: da'nuoja —
Tai giesmė, kad nupiauti javai.

Gyls.

*) Vertėjas, advokatas, ar pisorius (valsšiuj).

(„Darbininkų Balsas“ 6 num.)

Kąsuteike 1902metai.

Pasibaigė 1902 metai. Pasikendo gilumoje praeitės. Paminėsim nors keleis žodžiais numirėlių. Paziūrėsim ką jis davė žmonėms gero ir blogo. Pažymėsim svarbesnius atsitikimus praėjusių metų.

Suv. Valstijos dar neužbaigė kovos su Pilipiniais. Szalis liuosybės stengėsi pamint po kojų liuosybę kitos šalies. Jau nuo karės su Ispanija Amerika skerdė Pilipinų gyventojus ir liejo kraują savo ukėsu, kad įgyti gabalėlį žemės ir uždėti jungą ant žmonių, kurie dar nespėjo pasilsėti nuo Ispanų jungo. Amerikiečiai atsizymėjo savo barbarizkumu karėje. Viens generolas—Smith, net isrado naują būdą kankinimo pilipiniečių. Jis pliumpavo jiems vandenį į vidurius — tas buvo paskutinis mokslo iszradimas. 4 d. liepos mėnesio prezidentas Roosevelt apgarsino sutaiką su Pilipiniais. Narsi tauta davėsi uždėti ant savęs jungą amerikiečių.

Amerika szalis didelį kapitalų, susijungusių rankose keliolikos kompanijų. Tos kompanijos vienyjasi tarp savęs, kad iszventgi konkurencijos tarp savę ir pamuszt mažesnę pramonę. Jos dabar valdo visą Ameriką. Nieks negali prieszintis kapitalui. Jis visogalingas szioje žemėj. Visi atduoda garbę auksiniui versziui ir nēr tos aukos, kurios žmonės pasigailėtų dėl jo. Kraują žmogaus, gyvastį, dorą, tiesą—viską nesa jam ant aukos.

Priesz tą baisų szios gadyinės dievą stojo į karę jo auka—žmogus darbininkas. 147,000 mainierių pametė darbą, kada kapitalistai atsisakė iszpildyti jų reikalavimus, pagerint jų buvį, sumažint laiką darbo, padidint mokestį, pripažint organizaciją—uniją ir svert anglį teip, kaip jis isztikrųjų sveria. Kompanijos nē girdėti nen-

rėjo apie iszpildymą szitų reikalavimų. Prisirinko skebų, prisisamdė visokių valkatų — policijantų, parsikvietė kariūmenę, apszaukė darbininkus maisztininkais priesz majestotą aukso verszio — bet tas viskas nieko negelbėjo. Vargą skurdo, pusiau badėjo, o pasi duot nepasidavė. Sakė, jeigu mes pasiduosim, tai pražudysim netik savę, bet ir savo vaikus, kurie keiks mūsų atmintį. Atėjo ant galo ruduo, prasidėjo szalcziai, o anglių nėra, nēr kuom pasiszildyt. Žmonės pradėjo rekte rekt, o kompanijos vis savo tvirtina: mes negalim iszpildyt reikalavimus darbininkų, nėra tokiam atvejį mes neturėsime jokio pelno ir turėsime atsisakyt nuo savasties. Tokiu budu pats persavę kiekvienam atėjo į galvą toks iszriszimas klausymo. Reikia, kad savastis pareitų į rankas darbininkų ar valdzios. Bet reikalai kompanijų nebuvo teip blogi, o valdzia apie savastį ant kasyklių nē nemislino. Tai gi prez. Roosevelt pradėjo tarybas su viena ir kita puse, kad susitaikytų. Susitaikė ant to, kad paskirtas sudas spręst reikalą ir abi pusės turės ant to sutikti. Tuom syk tēsiasi tyrinėjimai paskirtos tamtyczia komisijos. Ar laimės ką darbininkai — tą parodys retolyma ateitis. Bet jau sziaudien yra matoma pasekmė didžio straiko. Jis pastatė klausymą apie savastį ant kasyklių ir drauge apie socializmą, kuris iki sziol buvo teip nemielas amerikiečiams. Augimas socializmo aiskiai pasirodė per paskutinius rinkimus. Socialistų kandidatai gavo apie 400,000 balsų, kada priesz dvejus metus jų balsų buvo tik 135,000.

Europoje sziais metais szventė užbaigimą karės anglų su burais. Per pustreczių metų Anglija mėtė pinigus, liejo kraują savo žmonių, kad pasisavinti aukso kasykles Trans-

vaaliuje. Anglija ant tos karės iszpylė milijardus dolerių pinigais, pražudė 22,000 žmonių, nekalbant apie tuos, kurių per 75,000 tapo suzeista. Daugybė vaikų liko naszlaičziais, moterių naszlėmis. Szalis burų tapo sunaikinta, namai sudeginti, turtai iszdraskyti. Abi pusės galiausiai pailso ir nutarė susitaikinti. Burai iszszadėjo savo liuosybės, pripažino Anglijos karalių už savo valdoną o anglai už tai pagyrė juos už narsybę.

Vokietijoje valdzios įsiutimas priesz lenkus pasikėlė iki augszcziausio laipsnio. Siunta už tai, kad lenkai iki sziol vartoja savo prigimtą kalbą. Vienoje vietoj plakė ryksztėms vaikus už tai, kad jie tikėjimo dalykų nenorėjo atsakyt vokiszkoje kalboje. Tėvus, kurie užtarė už savo vaikus, sukiszo į kalėjimą. Laikraszczius, kurie prasitaria priesz tokį barbarizką pasielgimą, uždarė jų redaktorius, ar iszleistojus į kalėjimą sukiszo. Patsį karalius Malburge turėjo kalbą, kurioje siundė vokiečius į karę su lenkais, ant galo seimas priėmė užmanymą — paskirt 250 milijonų markių ant iszpirkimo žemės nuo lenkų ir įveisimo vokiečių.

Prancūzijoje praėjusieji metai atsizymėjo nesutikimais isz priezasties uždarymo kliosztorių mokyklų. Jau seniai prancūzų valdzia patėmyjo, kad kunigija varo agitaciją, prieszingas respublikai, kad mokyklose mokina kudikius augsztint karaliszką valdzią. Valdzia užsispyrė isznaikint dvasiszkas mokyklas ir isz tos priezasties daugelyje vietų buvo susirėmimai tarpe žmonių ir policijos, tai kariaunos.

Maskolijoje praėjusieji metai buvo metais sumiszimų ir kraujo praliejimo. Ten maskolių valdzia dasiekė rubezių prispaudime žmonių. Viskas, ką galėjo padaryt dėl surakinimo žmonių, rodosi jau pada-

rė. Seniaus dar Finlandija turėjo sziokią—tokią liuosybę. Dabar ir ją sulygino su kitais krasztais. Isznaikino savvaldystę, urėdninkus visur paskyrė maskoliszkus, kalbą įvedė maskoliszką, ir Finlandija nustojo paskutinių liekanų savo liuosybės.

Prispaudimas valdzios iszszaukė protestą tarpe paczių maskolių. Isz pradzių pakėlė protestą studentai. Daugybė jų tapo iszvaryta isz universitetų, apie 300 susodinta į kalėjimą, o szimtai iszvaryta į Siberiją. Paskui buvo politiszkos demonstracijos po visą Maskoliją. O pietinėj Maskolijoje prasidėjo sumiszimas ukininkų. Tose vietose žmonės jau nuo seno kentė badą. Negaudami jokios pagalbos, jie susitelkę pulkais ėjo į dvarus ir reikalavo duonos, jei nedavė, pats ėmė. Buvo iszplėszta suvirszum 80 dvarų, pakol kariūmenė spėjo iszbadėjusius nuramdyti. Žmonės szaudė ir plakė ryksztėmis be mielaszirdystės. Pasekmėms to valdzios ziaurumo buvo nuszovimas ministerio vidurinių reikalų Sipiagino ir paszovimas gubernatorių: Vilniaus Vahl ir Charokovo Obolenskij. Kaltininkai tapo pakarti. Tokiu budu valdziai parsiejo statyti visas savo pajiegas į kovą su revoliucija ir patirt tą liudną dalyką, jog ir kariūmenė ne visada esti aklu įrankiu. Nekuriose vietose kareiviai atsisakė szaut į straikuojanczius darbininkus. Ant galo reikia pasakyti, jog labai iszsiplatino Maskolijoje socializmas. Net Siberijoje susitvėrė siberiszkas socialdemokratų susivienyjimas.

Turkija po senovei smaugia krikiszczionis. Tai yra szalis paplukusi kraujuose ir gairuose. Skerdžia armėnus, macedonieczius, degina, plėszia, iki užpultieji nesiima už ginklo, o tada turkai atsiunczia kariūmenę ir vėl skerdžia, degina, plėszia ir teip be pabai-

gos.

Europos valdonai iš Dievo malonės žiūrį į tą baisią orgiją pasiutusiu fanatikų ir tik galvoms kraipo. Kiekvienas iš jų apsiimtų pasigailėt nelaimingųjų, jei jiems, už jų gerą širdį, tektų gabals turkų žemės. Bet ant to kšnelio ir kitai išsiziųjė laukia. Dėlto visi žiuri ir tyli. Sultonas, matydamas nerangumą Europos viešpacių skubina kiek drutas smaugt krikščionius ir svažoja apie tuos laikus, kada jis, ar jo sunus, apszauks karę prieš netikinczius į vieną Dievą ir jo pranasą Magometą.

Į pietinę Ameriką, pabaigoje metų, nuplaukė kariszi ki laivai Vokietijos ir Anglijos prikirančių Venezuelos nubaust ją už tai, kad Venezuela iš priezasties naminių nesutikimų, neiszmokėjo palukų savo skolintojams. Dabar szitos dvi valdzios szaukia Venezuelai: Atiduok pinigų ar gyvastį. Kuom tas pasibags, nežinia. Pinigų Venezuela neturi, o užgrėbt szalį nedaleidžia Suvien. Valstijos.

Peržvelgus bent svarbiausius ar žiauriausius atsitikimus praėjusių metų, matom, kad vien vargai, prispaudimai, kraujo praliejimas. Nėra tokių atsitikimų, kurie ramintų širdį, apie kuriuos su smagumu galėtum minėti. Tikėkime bent, jog per tuos praėjusius metus mes šaunei prisiartinom prie tų laikų, kuriuose žmogus nežudys žmogaus, kada garbinimas aukso versio apleis savo vietą garbinimui tikro Dievo.

Isz lietuviszku dirvu Amerikoje

South Fork, Pa. Artinančės kalėdoms ir visiems žmonėms apsilankant pas gimines ar draugus, tai dovanėles dovanojant vienas kitam ir tuomi džiaugsmą su linksmybe padarant tai ypatai, kuri tokią dovanėlę gauna, atėjo mums

ant mūsų kankintiniai isztremti į gilumą Maskolijos, ir kas jiems suteiks džiaugsmą ir palinksmis su kalėdų dovanėle? Kad atlikti savo brolišką priderystę, mudu, žemiaus pasirasę, susitarėm pereiti per lietuvių gyvenimus ir klabinti į jų sąžinę, kad patys džiaugdamiesi neužmirsztų nu liudime esanczius, isztremtus savo brolius už tėvyniszkus darbus. Geros valios lietuviai, kaip rodo litanija vardų, su noru aukavo savo pinigėlių, ir isz tokių susirinko net \$11,65 ct. Garbė tiem tautieciams, kurie atjauczia savo artymą, savo tėvynainius. Bevaiksz cziojant atradome ir tokių, kurie nesidrovėjo pasakyti, jog kankintiniai yra prasikalę ir ruskis nekaltų neima, jeigu prasikalto, tegul ir kenczia. — Tai vaisius „Saulės“ mokslo. Vienog Dievui dėkui, kad toki puspročiai netur įtekmės ant protingų žmonių ir jų zaunos isznyksta pirm iszėjimo isz jų lupų. Rodosi, kad „Saulė“ pamokintų savo skaitytojus, kad nevalgyt duonos, nes toji nueina ant nieko, tai isztikrų jų atsirastų įtikinczių ir pasektų tokią rodą. Toki žmonelės tiktai apgailėjimo verti.

Aukų rinkėjai:

*J. Malinauckas,
J. Sziederis.*

Scranton, Pa. Pora metų atgal, vietiniai lietuviai buvo paveikslu kitiems geruose užmanymuose ir tautiszkuose darbuose, bet sziądien apsileido ir nieko apie juos negirdėti. Lietuvių czia yra gana daug, bet jie neatstoja mažo pulkelio, o darbszczių. Laikraszczių skaito mažai ir vyriausiu jų užsiėmimu yra girtavimas, loszymas kortomis, musztynės ir kalėjimas, kaipo alga už tokius nuopelnus. O kiek jie iszmoka visokių aukų skvajeriams? Laikraszczių bijosi, nes sekdami pamokslasakio rodą gal paklysti isz kelio, ir

dėlto jie velyja keliauti į kalėjimą, kadangi tų veda policijantas arba nuveža patrolvežimas, ir jau žmogus nepaklysi. Draudimą nuo skaitymo laikraszczių iszgirstame cankiaus, negu nuo perstojimo girtauti ir kitų nedorybių.

Scrantonietis.

Plymouth, Pa. Atėjus kalėdų szventei ir susirinkus keltai lietuvių draugystėn, prie visų linksmybės, tapo pakeltas klausymas, kaip linksminasi mūsų kankintiniai isztrėmime. Visi esanti suprato, patys sav davė atsakymą, kad liudnumas, persekiojimas ir badas juos spaudžia. Visa draugystė sutarė bent po kiek paaukauti suszelpimui kankintinių ir isz viso susidėjo doleris. — Jeigu kiekviena draugystėlė per szventes butų apie tai atsimusi, tai mes linksmindamiesi Amerikoje, butumėm ykiu palinksminę ir mūsų tautiecius isztrėmime esanczius.

M. Zabietskas.

Chicago, Ill. Peržvelgus mūsų svarbiausius reikalus, asz atrandu reikalingiausiais dėl mūsų tautos:

1. Szelpimą kankintinių, kurie yra pakliuvę į caro naugus už szvietimą žmonių ir liuosavimą jų proto.

2. Visur tvirti socialiszkas kuopas, kuriuos liuosuotų žmones isz kapitaliszkos verguvės bent dvasėje per iszleidimą tam tikrų rasztų.

3. Rinkti aukas tautos reikalams niekur nepraleidžiant progos — susirinkimuose, vestuvėse, krikosztynose, pokiliuose, kur tik butų galima centą įgyti.

4. Atmincziai mūsų poetų, Jono Maczio (Kėkszto) ir Pranciszkaus Vaicziaiczio (Sekupasakos), iszleisti jų paveikslus, kurie butų papuoszimu kiekvieno tautieczio grinczios. Teipgi surinkus iszleisti jų visą poeziją knygutėse, nes

skaitant jų eiles jautiesi linksmu, sveiku ir turtingu. (Pr. Vaicziaiczio eiles iszliais T. M. Dr. Red.). Mūsų poetų atmincziai asz aukauju dolerį (Ant ko jį apverstį? Red.) ir prideryste kiekvieno butų tą patį padaryti.

K. Rutkauckas.

Nesotus skieriai Lietuvoje.

Nuopaisza tikrų atsitikimų.

Rusiszkai paraszytoje knygoje „Obrusiteli“, autorius jos, Vladimirov's, minėdamas apie prasidėjusį po lenkmezziui, isz priezasties to pragaistingo mumis sukylimo, rusinimą Lietuvos ir įziedimą jeje rusiszkos „ukėsystės“, tarp kito ko, sako: „gali numanyti, kokia draugystė vysokių pasturlakų isz vidurinių szalių Rusijos užpludo tas nelaimingasias devynias vakarų rėdybas; kokia armija alkstanczių ir troksztanczių apspito apverktiną Lietuvos szalį! Visi paszlemėkai, kurie gimtinėj neturėjo ką paklikti, o czia tikėjosi daug atrasę, visi pavaryti isz vietų ne naudėliai, visi, kurie pralaidokavo savo sąžinę ir turtus vidurinėj Maskolijoje, kulvirte szoko į szį bedalį krasztą. O czion atsibasezius gana budavo pasisakyti esant ruskium ir pravoslavau, idant įgyti vis, ko kiekvienas geidavo; nereikėjo nė diplomų, nė atestatų, nė padorumo“. Prapultis apveiktiems!

Gaujoje tokių atėjusių atsi-beldė Vilniun 1864 m. ir tulas, kilęs isz popų sėklos, jaunikaitis vardu Prochor Zacharycz Podkolodnyj. Jam stokavo ir diplomo ir atestato, bet jis buvo ruskis ir popo vaikas, prietam pavirsziun iszrodė dailus ir smagus ir prigulėjo prie kategorijos tų žmonių, kurie kojomis moka susižvejoti sav gyvenime laimę. Pertai Prochorui Zacharyczui lengva buvo prisiszlieti prie

skaitliaus aplinkinių to laiko Vilniaus diktatoriaus, grovo Muravjev'o. Jis vadinosi urėdininku dėl ypatingų reikalų prie generol-gubernatoriaus, o visa jo užduotė tvyrojo sni-pinėjime, gaudyme visokių paskalų ir patarnavime principalo namuos. Tuo keliu jis įgijo daugiau svietizkumo ir podraug svarbos biurokratijos tarpe. Vėliau Podkolodnyj turėjo progą pereiti puikią mokytuvę prie besimainančių Vilniaus valdimierų, iki ant galo Lietuvos bloguoju, o Prochoro Zacharyczo geruoju genijum tapo M. Kachanov'as. Musų popvaikis, kaipo apsi-buvęs tam kraszte ir giliai permanęs valdžios polytiką, stojo į eilę artymesnių dum-czių naujo diktatorius; prigulėdams prie visokių patrijotizskų, saviszkoje to žodžio prasmėj, komitetų ir draugys-czių, Podkolodnyj greit laimė-jo augsztesnes rangas, keletą kryžių ir varu atimtą nuo szlėktos dvarą Trakų paviete. Bet tai dar ne viskas. Jo lai-mė tvyrojo ne nuopelnuos priesz valdžią, nors jame užtė-mydavai vieną isz karszcziausių neapkęstojų visko neruszisko. Jis buvo pridėjęs savo ranką ir prie nelėmtojo darbo, ku-riuom Kachanov'o gadynėje uždraudimas lietuviszkos spau-dos, buvęs tik vietiniu parė-dymu Muravjevo, įgijo cieso-riszkąją sankciją ir virto į Augszčiausiąjį paliėpimą.

Kaip kiekvienas tikras Pom-paduras, Kachanov'as negalė-jo apsieiti be Pompodures, be-je ir keleto. Atvykdams į Vilnių, jis priverstas buvo atsivežti drauge groviutę S., kurios priekabumas siekė teip toli, jog artymystė Kachanov'o su jaja tapo vieszai svarstoma kaip sostatapilyj, teip ir nau-joj diktatoriaus sėdynėj. Ka-chanov'ui nebutų buvus su tuom didelė bėda, kad jis ne-butų atitikęs naują auką savo smalstumui ypatoje nekurius

dvarponės N. isz Vilniaus apy-gardės. Tas jį prispyrė pul-tis prie ypatingos kombinaci-jos, įvykdinime kurios Pod-kolodnyj ir atrado savo laimę: jis pavedė savo nerimstanciją Dulcinėją Prochorui Zachary-czui, į kraitį pasiulęs pasta-ramjam gubernatorystę. Pod-kolodnyj, paskirtas į Lenkiją per vice-gubernatorių, iszsi-vežė gr. S. po sesers vardu, o neilgtrukus Prochor Zacharycz atvyko į Lietuvą kaipo guber-natorius. Įgijimui raudonos kepurės ir raudonų atlapų už-tekto vien to, kad jo krikosztų tėvu buvo Muravjev'as, o svo-tu — Kachanov'as, ir jog jis pats buvo vertas ir pirmojo — kraujagodystės ir antrojo — pasalumo. Sic itur ad astra.

Vos spėjus Podkolodnyj'ui apsigyventi naujoj vietoj, isz Vilniaus pradėjo važinėti į Su-daus kas-žin-koki geszeft-macheriai, po vardais bankie-rių, prekėjų, o pervis lyveran-tų; visi jie rado pas naują gu-bernatorių priėmimus per už-pakalines duris; paskui daug kalbėjosi su tos vietos geszeft-ininkais ir lyverantais, vėl atlankė gubernatorių per vire-nę, vėl pauteriavo su vietiniais draugbroliais, ir tada linksni-grižo į Vilnių, palikdami nu-džiugusiais ir Sudaujiszkius sėbrus.

Tokiu budu ir valdymiero polytika ir pelnininko speku-liatyvizski užmacziai tapo par-gabenti isz Vilniaus.

Teip tai viena isz lietuvisz-kųjų gubernijų įgijo naują rė-dytoją.

„Į-tatai — tai yra dvasė val-stijos”, — kalbėjo naujas gu-bernatorius tamtyczia susirin-kusiems vyresniems gubernijos urėdininkams ir pavietų vir-szininkams. „Įstatai ir tik įstatai — daugiau nieko. Ak-las pildymas jų — tai jusų pa-reiga, o pramanymas naujų pragumų, kurie labiaus atsak-tytų valdžios norams — tai jusų nuopelnas. Gyventojai

turi buti jusų akyse ir jusų rankose ne kas kitas, kaip tik medega valdžios eksperimen-tams. Įstatai — tai jusų au-kuras, o asztrus pritaikinimas jų, ypacz kriminaliszko kodek-so kiekvienam menkiausiam atsitikime — tai jusų uždavi-mas”.

Prochor Zacharycz, dabar jau „Jo szviesybė”, butų ir daugiau kalbėjęs, bet kadangi jis buvo praslinkusiuose me-tuos iszdrabstęs savo szeikata pasilinksmimuose ir praszo-kęs savo kojas balių vakaruo-se, tai turėjo greit grįžti į savo gyvenimą, kur Pompadurė, paguldzius, padrutino jį krym-vynių isz daržų kunigaikszcio Jusupovo, nes kitokį vyną Podkolodnyj, isz patrijotismo, tada buvo iszszidėjęs gerti.

Biurokratijos varlynas pra-dziugo. Žmogus, kurs tiek daug kalba apie įstatus, bema-tai varys polytiką sugniaužto delno. Įstatai, įstatai — ko Rusijoje negali atsiekti, gud-riai pasislėpus po istatymų skraiste! Reik tik drąsos ir atkaklumo. O tų nė vienam nestokavo.

Bet-gi pats Prochor Zacha-rycz gubernijai nebuvo per-daug pavojingas, nes kiauras dienas turėjo gulėti lovoje isz priežasczių, kurias privedėme augszčiaus. Gubernija per jį ir nezuvo, o jo paties gyve-nime tikosi tik tiek pažymėti-no, kad vieną kartą apturėjęs isz augszčiaus kokį slaptą ra-sztą, jis iszvažiavo ant kelių dienų, drauge su Pompadure, į Petropylę ir isz tę parsivežė ją atgal jau ne kaip seserį, bet kaipo paczią. Ir ant to buvo įsakymas! O groviutei S. jau ir ne gėda buvo iszeiti už gu-bernatoriaus.

Isz tokio gubernatoriaus rankų galėjo eiti tik padava-dijimai, o pildymas jų gulėjo be jokios kontrolės rankose vietinių valdžių, kurių persta-tytojus pažįsta kiekvienas lie-tuvis.

Tulam skaitytojui rasi pa-sirodys įstabu, jog tokios ypa-tos, kaip Podkolodnyj, teip lengviai patstoja gubernato-riais. Nieko nepaprasto tame nėra, prie to budo valdymo, koks vieszpatauja Rusijoje. Prietam Lietuvoj, Lenkijoj ir Mažarusijoj, į kurias paskiria-mi yra generol-gubernatoriai su augszta valdžia, gubernato-rius yra ne daugiau, kaip vy-riausias policijantas ir fiskalas savo rėdyboj. Tokiu lygiai budu, kaip czia apraszyta, isz-kilo į Kauno gubernatorius per generol-gubernatorių Or-ževskį ir Klingenbergis, ansai nelemtos atminties Kražių skerdikas. *Jonas Maczys.*

Nekrologija.

†vysk. Ant. Baranauskas.
† Velionis Antanas gimė 17 d. sausio 1835 metuose, Anyksz-cziuose, Aukmergės pavieto, Kauno gubernijoj. Semina-riją lankė Varniuose, paskiaus Dvasiszką Akademiją Petro-pylėje, kur įgijo laipsnį ma-gistro teologijos 1860 metuose. Paskiaus 1862 m. tapo iszven-tintas į kunigus ir po trijų me-tų tapo profesorium Akade-mijos, paskiaus pargrižo į Kauną ir buvo profesorium prie seminarijos. 1874 m. ta-po seminarijos inspektorium, 1879 m. kanauninku, 1883 m. pralotu, 1884 m. vyskupu te-spensku ir sufraganu žemai-czių vyskupystės, 1897 m. Sei-nų vyskupu, kur pragyveno iki myrio, 26 lapkriczio 1902 metų.

Jo plunksnai priguli „Anyk-szczių szilelis”, iszleistas 1882 metuose H. Veberio, Veimar, kuris tapo antru kartu per-spaudintas „Vienybėje Liet.” 1892 m. ir paskui vėl Tilžėje, priglaustas prie „Tėvyniszkos giesmės”. Toliaus „Kalba-mokslis lietuviszkos kalbos” iszleistas 1896 m. Tilžėje, po slaptvardžiu I. L. Mokslų Akademija Petropilėje iszleido

velionio veikalą „Apie lietuviską kalbą ir žodyną“. Varszavoje išėjo pirmos metų lenkiszkoje kalboje „O progresji transcendentalnej oraz o skali i siłach umistū ludzkiego“. Daugelis jo eilių kaip ir giesmių likosi rankraščiuose, kadangi velionis laukė sugražinimo spaudos ir jas ketino atspausti pats prižiūrėdams spaudą, korektas. Pagal pranesimą vieno kunigo iš Lietuvos, velionis taisė lietuviską giesmyną su balsais dėl giedojimo bažnyčiose, teipgi vertė į lietuviską kalbą ir Bibliją. Daugelis jo poezijų yra tilpę laikraščiuose po tulaus slaptavardžiais.

Velionis buvo uoliu kataliku, poetu, mokslininku ir darbszčiu žmogumi, apie kurio veikalus rasi patirsime vėliaus. Kas link jo pažvalgų apie dabartinį lietuvių atgijimą, jis žiūrėjo kaip į bedievystę. Savo „Piemeniskame laiszke“, kuris tapo skaitytos 3 sykius visose bažnyčiose Seinų diecezijos pradžioje 1898 metų teip raszė:

„Negalima užtylėti ir to, jog szioje gadynėje iszsiranda žmonės atžagari Dievui ir Bažnyčiai, kurie savo puikybes gilumą žodžiais ir knygelėmis barsto ant neatsargybės katalikų, kaip kukalius ant dirvos Dievo ir Bažnyčios, kurstydami neapkantą ir užvidėjimus, kartaisgi ir iszdergdami szventenybes. Neklausykite jų žodžių, neskaitykite jų knygelėlių, vengkite jų draugystės, idant neiszklaidintų jusų isz kelio iszganymo į prapultį. Visuose dalykuose klausykite kunigų ir klausykite kaip mūsų pačių žodžio“.

Kunigus velionis vyskupas už vis godojo ir stengėsi žmonių akise pakelti jų szlovę, nors tulasis tą szlovę buvo iszmainęs ant pinigų ir gaszlumų.

Nuo velionio vyskupo galėtų pasimokinti darbsztumo mūsų kunigai bent tikėjimo

reikaluose, kurie viską nudeję szalin sav tik gyvena.

Diecezijos administratorium tapo paskirtas kanauninkas kun. Juozas Antanavyczius.

Labdaryste milijonierių.

Garsus Anglijos ekonomistas John Hobson savo prakalboje, susirinkime draugystės Etiszkos kultūros pakėlė klausymą, ar nepavojinga dėl visuomenės naudotis labdaryste milijonierių?

„Carnegie, Rockefeller, Rhodes,“ — sako jis — pastojo turtingi neteisingoms spekuliacijoms, užgrėbimu monopoliaus ant kerosino, pavergimu įstatų, sudo, valdžios, iszvangimu mokesczių, isznaikinimu mažesnės pramonės ir vieszpatavimu pirklystėj su pagelba trustų ir didelių muitų. Ar gerai naudotis labdaryste tokių žmonių? Ar gali milijonieriai pagelbėti draugijai ką mums suteikia labdarystė? Tas dalykas, ką jie palieka mirdami, didelius turtus, negal mums uždraust peržiūrėti, kokias yra pradžia jų turto. Didžiama szios dienos didelių turtų pastojo isz skriaudės žmonių. Prievarata, laimikis, kytrumas — svarbiausi jų szaltiniai.

Bažnyčios tankiausiai priitaria tokiai labdarystei. Geruose senovės laikuose, kada didelius turtus įgydavo plėšimu ir žmogžudyste, mielai priimdavo turtingus palikimus žmogžudžių baronų ant miszių. Szia dieu — szv. Povylo bažnyčia Londone priima auksinį kieliką nuo szulerio mainyme akcijų. Pra-mė ta pati.

Nesiduokit apjakinti save skriaudikams. Tikėkit geriems norams milijonierių, bet tegul jų dovanos neatkreipia mus nuo iszriszimo klausymo. Mes esam perdaug mandagus. Mes priimam dovaną, netėmydami to, jog ji yra nuo mus pavogta. Asz nesakau, kad jie būtų visi vagys, plėšikai. Asz pri-

pažistu teip-gi ir jų energiją ir protą. Asz tik klausiu, ar nepavojinga dėl visuomenės imt pinigus įgytus tokiu keliu ir iszduot juos ant vieszų reikalų pagal reikalavimą milijonierių, iszaugsztinant jų vardą?“

Ant juriu kranto.

Esiu czion patekęs isz anų užjurių salynų. Mane audros, vėtros, vilnys czion atblaszkė. Toj szalyje, kurioje praeitėje kalvose buvau ramus, szakoms, lapais, samanoms, szaknims apsuptas buvau, yra mano numylėtinė. Tę akmenėliai visi ramybėje begyventų, visame užsiganėdinę būtų, kad ne sziaurės ledynai. Tę mano suziedotinė, tę mano protėviai. Asz nelaimingas, atskala nuo tvirtos motinos uolos atskilęs, vilnių, vėtrų, audrų tapau atskalautas ant szio nelemto kranto. Czion neradau nieko, kas manę užmarėje dziugintų. Czion akmenėliai kitoki — mes buvome balti szvelnus. Czia szturkštus, pasmėlę, vilnių daužomi ir mėtomi, protėvių rodos neturi. Czia vos tavę vieną atradau, kuriam savo raudą galiu iszlieti. Vienog ir tu nepilnai atjausi svetimos szalies szaltam uolos gabalėliui. Norėčiau tavę kaip draugą pasveikint — negaliu, netikiu, neiszdrįstu. Geiszčiau rupesczius, savo skurdą tav apskaiti — vienog asz isz užmarės, tu neatjausi. Norėčiau visa laime pusiau pasidalinti — negaliu, tu man tik pusbrolis, tavo gentainiai ne maniszkiai. Kęsiu, kentėsiu, mirsiu, vienog kieta laime su tavim nesidalinsiu. Lauksiu pakol jurių bangos plauks atgal prie mano numylėto kranto, gal kokias dangiszka spēka įmes manę atgal į tas jures ir palikęs tavę liuliosiu tę, isz kur atliu-liuotas tapau.

Nelaimingasis! Mes akme-

nėliai pratę neteip kalbėti. Tiesa, czion mes esame pasmėlę, szturkštus, negražus, vienog esame teip-gi atskalėlės uolos. Sziten antai, kur anuola riogso — tai mano moczė. Abudu czion esame szalti, kieti. Pakalnėlėje, matai du mažesniu akmenuku — tai asz esu jų gimdytojas. Man puolant žemyn jie atsprogo nuo manęs. Czion būtų ramus, laisvas krantas, vienog ir asz ant jo nesuradau iki sziol tokio akmenėlio, su kuriuom galėčiau dalintas laime ir nelaime. Kartą mislyjau jau suradę esmi — vienog apsvyliau. Tu vienas mano dalį prijauti, tu ir asz isz kentėje kankintiniai, abu geidžiame laimės, — gyvensime isz vien — viens antram tarnausime, abu lauksime numylėtų jurių bangų plaukiant atgalios į tavo numylėtą krantą, abu liuliosime atgal, — nes asz ant kalno kalvos jau negaliu sugrįžti.

Suoszė bangos atsimuszdamos į krantą, susisukę, paplovė krantą, nuneszė abu akmenėliu į jurių gilumą. A.

Žmogaus gyvastis ir savastis.

Priesz keletą dienų buvo didelė ugnis Brooklyne. Reikėjo apsaugot keletą namų nuo szdegimo. Ugnegesiai lino į ugnį be jokio atsargumo ir daugelis isz jų gavo galą, kiti tapo sunkiai sužeisti. Rupescztis buvo ne apie iszgelbėjimą gyvasties žmogaus, ne apie iszgelbėjimą didelės dalies miesto, bet apie keletą namų. Užaina klausymas, argi tie namai brangesni už gyvastį žmogaus?

Szitame dalyke gali būti toks iszsiteisinimas, jog ugnis yra baisi nelaimė dėl žmogaus, teip pavojinga dėl jo turto ir gyvasties, kad dėl jos parsieina aukaut keletą gyvaszių žmonių. Bet kuom teisint tokius atsitikimus, kur dėl lobio

keletos ypatų žuva tukstancziai žmonių? Iš suraszo myrio vaikų matoma yra, jog iš szimto vaikų darbininkų 30 mirszta pirmuose metuose, tuomsyk vidutinės luomos — 17, kapitalistų — 8.

Vidutinis gyvenimas kunių, augsztesnių urėdininkų, kapitalistų, gyvenanczių iš palukų tęsiasi nuo 63 iki 68 metų, darbininkų nuo 46 iki 55.

Per 13 metų, nuo 1888 iki 1901 ant geležinkelių Suvienytų Valstijų buvo užmuszta 86,277 žmonės, o sužeista 469,027, daugiausiai vis geležinkelio darbininkai; keleivių sulyginant buvo nedidelisskaiczius. Apie pavojingumą darbavietėse nėra kalbėt, jis yra žinomas visam svietui. Daugybėje pabrių darbininkai turi dirbt su nuodinga medega, kuri užmusza žmogų į kelis metus.

Ir daugelyje tokių atsitikimų galėtų būti lengvai išvengta, jeigu tik siek tiek pasirupintų kapitalistas praszalint pavojų. Bet to padaryti nedaleidžia jo godumas ant turto, jo szyksztumas, tas jam nedaleidžia sutrumpinti darbo dieną, padidint skaitlių darbininkų — tas viskas nėra išvengiama prie dabartinio surėdymo draugijos, gyvastis žmonių priguli nuo pavienės beszirdės ypatos. Tik su permainymu dabartinio draugijos surėdymo gali būti praszalinti virsz paminti liudui atsitikimai, gali but suteiktas darbininkui pritinkantis gyvenimas, prie kurio nereiktų marint pirmuose metuose treczią dalį savo vaikų.

Socialistų reikalavimai.

Socialistai reikalauja idant visiems žmonėms būtų prienas mokslas visokiose szakose.

Socialistai reikalauja idant visi darbininkai kaskartas ge-

riaus pavalgytų, apsidengtų, gyvenų lengviaus ir mažiaus valandų dienoje dirbtų.

Socialistai reikalauja idant darbininkai gautų visą algą už savo darbą, idant tukstancziai darbininkų neprivalytų straikuoti ir badauti dėlei permažų algų, nes sutveria milijonus.

Socialistai reikalauja idant tie, kurie augina jaučius mėšai, galėtų valgyti ją vietoje kaulų ir vėdarų.

Socialistai reikalauja idant tie, kurie dirba ir nori dirbti nevaikszzciotų alkani, nes žemė gamina visko ganėtinai dėl visų.

Socialistai reikalauja paszalinimo kapitalistiszkos sistemos isznaudojimo ir varginimo darbininkų.

Socialistai nori pasisavinti turtus nuo kapitalistų teip, kaip kapitalistai per eiles amžių pasisavino turtus darbininkų ir žmonijos.

Socialistai reikalauja idant sziađieniai trustai ir monopoliai taptų savaszcia žmonijos, darbininkų, kad tie szalies turtus užveizėtų, kurie juos sutveria.

Socialistai reikalauja idant patys žmonės sav tvertų įstatymus o ne tinginiai ir isznautotojai.

Socialistai reikalauja įstatymo, kuris nedaleistų suplėszimą turtų į rankas keletos kapitalistų.

Socialistai reikalauja idant moters turėtų lygias tiesas draugijoje su vyrais.

Socialistai reikalauja panaikinimo užgrėbimo politikos, priespaudos tautų, ir vietoje despotiszku valdžių ir kapitalistiszku nori įvesti laisvas valstijas tautų, paremtas ir vestas pagal programą socialistiszkos platformos.

Socialistai reikalauja įstatymo, kuris nedaleistų vaikų į visokias dirbtuves, kuriose tėvai negauna darbo.

Socialistai reikalauja įstaty-

mo idant darbininkas neprivalytų dirbti už tris, bet vien už savę.

Socialistai reikalauja gerbuvio dėl visų žmonių lygiai, o ne vien dėl keletos tinginių ir savmylių.

Socialistai reikalauja idant jauni ir sveiki žmonės apsivesų meilės dėlei, o ne teip, kaip sziađien, kur jaunikis veda merginos dalį tikrai, o ne merginą, ir mergina iszteka už pinigų kruvos, bet ne už jaunikaiczių. Ir vyrą tol myli, kol tas turi pinigų, o vyras myli paczią iki iszbaigia jos dalį. Iš to tai esti tiek daug pasimetimų, persiskyrimų, senmergių, senų jaunikių; iš to tai kyla iszsvirkimas, neprigimtas ir nesveikas dauginimasis žmonių. Visi žmonės turi turėti tiek isztekliaus, idant nebutų priezasties nelaimei moterystėj ir szeimynoje.

Tai ko reikalauja socialistai!

Socialistai.

Jų augimas ir skaitlius.			
Suv. Valstijos.	Austrija.		
1890m. 13,704	1895 90,000		
1891 16,552	1897 750,000		
1892 21,512	Belgija.		
1893 25,666	1894 334,000		
1894 30,030	1898 534,324		
1895 34,869	Danija.		
1896 36,275	1872 315		
1897 55,550	1884 6,805		
1898 91,749	1887 8,408		
1900 135,770	1890 17,232		
1902 400,000	1892 20,098		
Vokietija.	1895 25,019		
1867 30,000	1898 32,000		
1871 101,927	1900 43,285		
1874 351,670	Italija.		
1877 486,843	1893 20,000		
1878 437,158	1895 76,400		
1881 311,961	1897 135,496		
1884 599,990	Ispanija.		
1887 763,128	1893 7,000		
1890 1,427,008	1895 14,000		
1893 1,786,738	1897 28,000		
1898 2,125,000	Prancuzija.		
Szveicarija.	1885 30,000		

1890	13,500	1888	91,000
1893	29,822	1893	590,000
1896	36,468	1898	1,000,000
Serbija.		Anglija.	
1895	55,000	1895	55,000
		1902	350,000

Socialistų balsai 4 lapkričio 1902m. Suv. Valstijose:

	1900	1902
California	7,554	15,000
Colorado	654	7,633
Connecticut	1,029	3,000
Delaware	67	600
Florida	601	1,200
Idaho		1,317
Illinois	9,087	26,402
Indiana	2,374	7,134
Iowa	2,778	6,360
Kansas	1,605	4,226
Kentucky	646	2,000
Maine	878	1,964
Maryland	908	1,300
Massachusetts	9,607	40,718
Michigan	2,826	7,000
Minnesota	3,065	10,000
Missouri	6,139	8,500
Montana	708	5,000
Nebraska	832	3,775
New Hampshire	790	1,057
New Jersey	4,609	6,015
New York	12,869	25,000
North Dakota	518	900
Ohio	4,847	14,270
Oklahoma	794	1,963
Oregon	1,466	3,500
Pennsylvania	4,831	25,000
Rhode Island		1,091
South Dakota	176	500
Tennessee	710	900
Texas	1,841	5,000
Utah	720	3,000
Washington	2,006	4,500
West Virginia	268	600
Wisconsin	7,065	20,000

Pagal virszui paduotas skaitlines ir szalis, sziađien socialistų yra 5,457,000. Mažiausiai 500,000 socialistų reikia skaityti Maskolijoje. Tada sykiu turėsim arti 6,000,000 socialistų, kurių skaitlius, kaip matoma, smarkiai auga, teip, kad po keletos metų, galime tikėtis, socialistai iszszluos visas szaszlavas, kurios yra apterszė draugiją.

Aukos kankintiniams.

Isz South Fork, Pa.	
S. Balsaris	1,00
J. Sziederis	-50
J. Malinauckas	-50
J. Bacziuszka	-50
M. Dublauckas	-25
A. Dublauckas	-25
P. Sziederis	1,00
M. Grikis	-10
V. Sintauta	-10
M. Diszkevyczia	-25
J. Bajorinas	-25
V. Szimelionis	-15
V. Makaravyczia	-25
K. Stegvilevyczia	-25
S. Kazlauckas	-10
F. Javaiszis	-50
V. Lastauckas	-25
P. Szilkas	-10
I. Balsaris	-25
F. Tliomas	-25
A. Blekaitis	-25
J. Kmieliauckas	-25
J. Sziederis	-25
A. Sziskus	-25
M. Sziskus	-25
K. Jablonskis	-25
K. Jankevyczia	-25
A. Latvis	-25
R. Malinauckienė	-10
M. Sziederienė	-10
S. Patalavyczia	-25
S. Sluczinskas	-25
M. Narbutienė	-10
M. Patalavyczia	-25
M. Gudinas	-25
A. Margelevyczia	-25
J. Gudinas	-05
P. Raczinskas	-10
M. Lazdauckas	-15
A. Gudinas	-25
J. Kundrotas	-50
Agota Gudiniene	-10
Alena Sziederienė	-15
Isz Plymouth, Pa.	
M. Zalietskis	-25
M. Szilanskas	-15
M. Veisztaras	-10
S. Poteliunas	-15
Marcelė Poteliunienė	-10
A. Urbanavyczia	-15
Juzė Urbanavyczienė	-10
K. Rutkauckas, Chicago, Ill.	-50
Buvo	\$16,20
Sykiu	\$29,35

Isz visur.

Aprikoje, Morokko szalyje, apie Taza, susimuszė sultono kariauna su sultono prieszais, kurie nor paszalinti jį nuo valdymo szalies, o savō sultonā pasodinti ant sosto. Apart ūmusztų sultono kareivių, 40 tapo gyvais pagauti, kuriems nukirsdino galvas ir sugrįžę į savo vietas ant smaigų užmaustė. Sultonas surinko savo tvirčiausias pajiegas ir iszsiuntė priesz prieszus.

Turkestane, apie Andiszan, buvo baisenis žemės drebėjimas, negu praneszė pirmesnės žinios. Prazuvę per 5000 žmonių. Plotas per 200 keturkampių verstų yra nepanaszus į pirmąjį iszveizėjimą ir visas grimsta žemyn. Vanduo szuliniuose iszsekė ir likusieji gyventojai neturi vandens. Gyventojai neteko pastogės nė maisto. 800 žmonių lavonų iszimta isz po griuvėsių. — Pangelbos isz kitur labai mažai gaunama; caras davęs vos 25,000 rublių. Viso iszkados sprendžiama ant 5,000,000 rublių.

Viennos „Arbeiter Zeitung“ pranesza apie baisią kovą geležinkelio darbininkų Rostove, ant Dono, kurie sustraikavo reikalaudami pakėlimo algos, sutrumpinimo darbo laiko ir paszalavimo tulų nelemtų ūveizėtojų. Direktorius vietoje iszklausymo darbininkų reikalavimų, pasiszaukė kazokus, kad tie atvartytų straikierius prie darbo. Pasklidus tokiai žiniai, tuoju susirinko apie 30,000 žmonių ir pakėlė demonstraciją priesz direktorių. Atlėkė kazokai szkoko ant žmonių ir daugelį sumindziojo. Straikieriai vienog atsigavo ir isz visokių daigtų padarė barikadas ant gatvių, per kurias negalėjo pereiti kazokai net 10 sykių. Straikieriai nuo stogų muszė kazokus su akmenais ir

plytomis, teip gi gelžgaliais. Tarpe straikierių 3000 vyrų, sykiu kovojo į 2000 moterių. Ant rytojaus atgužėjo baisybė kariaunos. Straikieriai perplaukė į kitą pusę Dono upės laikė susirinkimą ir visi nutarė pakarti carą bent paveiksle sziaudais iszkimszto žako, kurį paskui sudegino. — Kovos pasekmė buvo tokia: vienam oficerui tapo perkirsta su kirviu ranka, kitas tapo sumankytas susigrudime, 9 kazokams tapo perskeltos galvos, o 12 szejp visaip suzeisti tapo. 11 straikierių tapo ūmuszta, 7 mirtinai suzeisti, 31 lengviau suzeistų. Suaresztavota 113. — Tą straiką ir kovą pakėlė „Maszkoliszka Dono Darbininkų Social-demokratizska partija“, apie kurią placziai apraszė net „Pravitels. Viestnik“.

Kinuose, provincijoje Chili, vel prasidėjo maisztai bado delei. Baduoliai telkiasi į pulkus ir plėszia, ką randa pakeiliui. Valdžia iszsiuntė kariauną nuramdymui baduolių. — Labdarystės virszininkai buvo supirkę daugybę ryžių apie Wu-Hu ir upe plaukdino į Canton'ą, ką piratai atėmė ir ūmuszė visus gabentojus. Cantone esanti stoka maisto.

Amerikos kapitalistai Austrijoj supirko kiek galėjo galvijų skuras ir dėtos priezasties pabrango avalinė. Amerikonai tuomi mislija gerą turgų rasę pardavimui savo iszdarbystės.

Varszavoje, lenkiszko laikraszcio „Wiek“ redaktorius tapo nubaustas ant 10 rublių ūz patalpinimą dviejų straipsnių nepadavęs cenzurai.

Madrite, Ispanijoje, pabėgo isz kliosztoriaus markyzė isz Pidal, kuri 1901 m. įstojo į kliosztorių kaipo minyszka. Pabėgimo priezastis buvo meilė. Kitos merginos, minyszkos, isz bajoriszkos luomos tą patį

padarė, nes persitikrino, kad apsivedusios gal greicziaus į dangų patekti, negu minyszkaujant.

Japonijoje, vienuose vaikų prieglaudos namuose ūveizėtojai arba augintojai jų, nužudė 300 vaikų. Jie ėmė vaikus ir ūzmokestį, paskiaus vaikus žudė, kad nereiktų apie juos triusti. Visi ūveizėtojai tapo suaresztavoti.

Popiezius paliepė Manilos arkivyskupui iszkeikti tuos visus katalikus Pilipinuose, kurie protauja apie įstatymą tautiszkos bažnyczios.

Ant salos Sicilijos, prigulinczios Italijoje, buvo keletas žemės drebėjimų su požeminiu griausmu.

Siberijoje, Tomsko gubernijoje, apie Bigs, 23 sekundas buvo jaucziamas žemės drebėjimas.

Vokietijoje organizuojasi nauja darbininkų organizacija, prie kurios prigulėsz visokių szakų darbo organizacijos ir isz visokių szalių, kad pakelti abelną straiką visiems darbininkams sykiu.

Anglijos karalienė davė prieszpieczius per kalėdas dėl 600 naszlių ir 800 naszlaiczių, kurių vyrai ir tėvai kovoje su burais galą gavo. — Po prieszpieczių visi garbino karalienę mielaszirdystės ūz jos gerą szirdį netekę savo maitintojų ir baducdami.

Maskvoje, tapo nuszautas milijonierius Jambarov, armėnas, becinant į bažnyczią. Pirmtulo laiko kalnų plėszikai buvo jį pasigavę Kaukazo kalnuose ir paleido ant garbės žodžio, kad prisiųs jiems reikalautą sumą pinigų. Paleistas milijonierius ūzmirszo savo pažadėjimą ir dėlto prikiszo gyvastį.

Staciatikiu dievmaldyste kalejime.

Isz Tolstojaus „Prisikėlimas“.

Dievmaldystė prasidėjo.

Kunigas, apsivilkęs ypatingoms, labai nesmagioms drapanoms, išsiūtom auksu, pjaustė kėšnelius duonos, ir dėstė ant bliuduko, paskui merkė juos į puoduką su vynu, murėdamas yvairius vardus ir maldas. Djakonas tuo tarpu be perstojimo išspradžių skaitė, paskui giedojo su aresztantais visokias sloveniszkas giesmes, kurios paczios per save buvo nesuprantamos, o dar mažiau, kada jas teip skubiai skaitė, giedojo. Tose maldose daugiausiai meldė gerovės dėl caro ir jo šeimos. Ir to meldė po daugel kartų klupsti ir atsistoje. Apart to djakonas perskaitė keletą eiluczių isz „Darbų Apasztalų“ tokiu įstabiū, perkreiptu balsu, jog nieko negalima buvo suprast, o kunigas labai aiskiai perskaitė isz Morkaus evangelijos, kurioje buvo pasakyta, jogiai Kristus, prisikėlęs, pirm negu žengt į dangų ir atsisėst po tiesiajai rankai savo tėvo, pasirodė Marijai Magdelenai, isz kurios jis iszvižo septynis velnius, o paskui vienuolikai mokintinių, ir kaip jiems liepė skelbt evangeliją visokiam sutvėrimui ir pasakė, jog tas, kuris netikės — prazus, o kas tikės ir krikstytis — bus iszganytas, ir, apart to, vaikys velnius, gydys žmones uždėdami rankas, kalbės yvairioms naujoms kalboms, galės paimt gyvatę ir je g iszgers nuodų, tai nemumirs, let pasiliks sveikais.

Prasmė dievmaldystės buvo tokia: supānstyta į kėšnelius duona, pavilginta vyne, turėjo pavirst į kuną ir kraują Dievo, jeigu atsakancziai iszpildys nekurias apeigas ir pasimels. Apeigos buvo tokios: kunigas nuolat, nežiurint ant maiszo, ką kabojo ant jo peczių, kėlė į virszų abi rankas ir laikė jas

iszkeltas, paskui klaupė ir bučiavo stalą ir kas ant stalo. Svarbiausia dalis buvo ta, kada kunigas, paėmęs abiem rankom palutę, mosykavo jaje ant bliuduko ir auksinto puodelio. Tame mat laike duona ir vynas turėjo pavirst į kuną ir kraują, per tai szita dalis dievmaldystės buvo svarbiausia.

„Dabar apie szvencziausia, czyszciausia ir maloningiausia Dievo gimdytoją“ — suriko garšiai kunigas užtvaroje, ir giedoriai užgiedojo, jog gerai yra szlovint pagimdžiusią Kristų, be nustojimo mergystės, paną Mariją, kuriai už tai sutėikta daugiaus szlovės, negu kokiems ten kerubinams ir daugiaus garbės, negu kokiems ten serafinams. Paskui jau persimainymas duonos su vynu į kuną ir kraują turėjo būti įvykęs ir kunigas nuėmęs palutę nuo bliudelio, supjaustė vidurinį kėšnelį į ketures dalis ir pamerkęs į vyną kimšo į burną. Reikejo mislyt, jog jis suvalgė kėšnelį Dievo kuno ir iszgėrė gurksznį jo kraujo. Paskui kunigas nutraukė uždakgą nuo užtvaros, atidarė vidurines duris, ir paėmęs auksintą puodelį, iszėjo su juo per vidurines duris ir pakvietė norinczius užvalgyt kuno ir kraujo Dievo, ką buvo puodelyje.

Norinczių buvo keletas vaikų.

Paklausęs pirma jų vardų, kunigas imdamas atsargiai isz puoduko duoną, sudrėkintą vyne, kizzo kiekvienam isz vaikų paeiliu po kėšnelį į burną, o djakonas szluostė vaikams lūpas ir balsiai giedojo giesmę apie tai, jog kudikiai valgo kuną Dievo ir geria jo kraują. Paskui kunigas nuneszė puoduką už pertvaros, ir iszgeręs likusįjį kraują, suvalgęs visą Dievo kuną, skubiai nuszluostė usus, iszvalė puoduką ir linksmam upe, girgzdindamas savo czebatukais, smagiu žing-

sniu iszėjo isz užtvaros.

Tuomipasibaigė svarbiausia dalis dievmaldystės. Bet kunigas, norėdamas suraminti ne laimingus kalinius, dar pridėjo prie paprastos dievmaldystės szitokį priedą:

Kunigas atsiklaupęs priesz paauksintą geležies paveikslą, vadinamą tuom pacziu Dievu (su juodu veidu ir rankomis), kurį jis valgė, apszviestą deszimezia žvakių, pradėjo ypatingu balsu nė skaityt, nė giedot sziuos žodžius:

„Jėzau saldžiausias, apasztalų szlovė, Jėzau garbė kankintinių, karaliau visogalis susimilk ant manęs. Jėzau iszganyne mano, Jėzau gražiausias, susimilk ant manęs, iszgelbėk mane, szaukiantį prie tavęs, prie tavo gimdytojos, prie visų szventų tavo, pranaszų, apasztalų. Kristau iszganytojau iszgelbėk manę ir įvesk į dangaus karalystę“.

Tėšėsi tas priedas gana ilgai. Iszpradžių ėjo szlovinimai su atsakymais, kurie baigėsi žodžiais: „susimilk ant mūsų“, paskui nauji szlovinimai su atsakymais: „aleliuja“. Aresztantai žegnojosi, lenkė galvas prie kiekvieno pertraukimo, paskui vis recziaus, ir visi buvo užganėdinti, kada szlovinimai pasibaigė ir kunigas su lengvumu atsikvėpęs uždengė knygą ir nuėjo į užtvarą.

Tokiu budu pasibaigė krikščioniszkia dievmaldystė, pildoma dėl suraminimo ir pamokinimo paklydusių avelių.

* * *

Ir niekam isz ten buvusių neatėjo į galvą, jog tas pats Kristus, kurio vardą tiek sykų su garsu atkartojė kunigas, visaip jį szlovindamas — uždraudė lygiai tą patį, kas czia darėsi; uždraudė ne tik tokias begalines kalbas be jokio supratimo ir burtus kunigų-mokintojų su duona ir vynu, bet aiskiai uždraudė vieniems žmonėms vadintis mokintojais kitų, uždraudė mels-

tis bažnyčiose, bet liepė mels-tis kiekvienam pavieniu, net uždraudė paczias bažnycias, sakydamas, jog atėjo jas sugriauti, ir kad melstis reikia ne bažnyčioje, bet dvasėje ir tiesoje; labiausiai gi uždraudė sudyt žmones, laikyt juos kalėjime, kankint, niekint, žudint, kaip darėsi dabar; ir uždraudė visokį kankinimą žmonių, sakydamas, jog jis atėjo iszliuosuot kalinius.

Nė vienam isz ten buvusių neatėjo į galvą, jog tas viskas, kas ten darėsi, buvo didžiausiu paniekinimu ir iszjuokimu Kristaus, vardan kurio tą viską darė. Niekam neatėjo į galvą, jog paauksuotas kryžius, kurį bučiavo — buvo ne kas kita, kaip tik kartuvės, ant kurių buvo nužudytas Kristus už tai, jog jis užgynė tą daryti, kas dabar veikėsi jo varde. Niekam neatėjo į galvą, jog tie kunigai, kurie mislina, kad paveiksle duonos ir vyno valgė kuną ir geria kraują Kristaus, isz tikro valgo jo kuną ir geria jo kraują, bet ne kėšniuose ir vyne, ir kad tuomi, ne tik ką papiktina „tuos mažus“, kuriuos teip mylėjo Kristus, bet atima nuo jų didžiausią meilę ir uždeda ant jų didžiausias kanczias, paslėpdami nuo jų tą apreiszkimą meilės, kurią jis jiems atneszė.

Kunigas su liuosa sąžine darė tą, ką jis darė, kadan gi nuo mažų dienų buvo teip iszmokintas, kad tai yra vienatinis tikėjimas, į kurį tikėjo visi seniaus gyvenę szventiejie ir dabar tiki visa dvasiszkia ir svietiszkia vyriausybė. Jis tikėjo ne į tą, jog duona pavirto į kuną, kad naudinga dėl duszios kalbėt daug žodžių, arba kad jis isztikro suvalgė kėšnelį Dievo — į tai tikėt negalima, — bet tikėjo į tai, kad to tikėjimo reikia laikytis. Ypatin-gai jį pertikrino tikėjime tas dalykas, jog už pildymą to tikėjimo jis per 18 metų ėmė pinigūs, isz kurių maitinosi su

szeimyna, sunus mokinosi gimnazijoj, duktė dvasiszkoj mokykloj. Teip pat tikėjo ir jo pagalbininkas, ir dar tvircziaus negu pats kunigas, kadan-gi jis užmiršo prasmę dogmatų tikėjimo, žinojo tik tiek, jog už atgiedojimą egzektivų, už poterius, už viską tikintieji noriai užmoka paskirtą prekę ir už tai skaitė ir giedojo savo: „susimilk ant mūsų“, su lygiu persitikrinimu, jog tas viskas yra reikalinga, su koku žmonės pardavinėja malkas, miltus, bulves. Virszininkas kalėjimo ir sargai, nors niekad nemislino apie tai, kas tai yra dogmatas tikėjimo, ir ką reiszkia tas viskas, ką iszpildo bažnyczioj — tikėjo, jog butinai reikia tikėt į tą tikėjimą, kadan-gi augsztesnėji valdzia ir pats caras tiki. Apart to, jie jautė, nors ir neaiszkiai, jog szitas tikėjimas teisina juos už jų nuozmę tarnystą. Jeigu nebutų szito tikėjimo, jiems ne tik sunkiaus, bet gal ir suvis negalima butų visas savo pajiegas padėti ant kankinimo žmonių ir turėt liuosą sąžinę. Virszininkas buvo ant tiek geras žmogus, jog jis teip gyvent nebut galejęs jei nebutų radęs pastiprinimo tikėjime. Už tai-gi jis stovėjo tiesiai, kaip stulpas, nesijudino, žegnojosi, meldėsi, o kada kunigas dalino vaikams komuniją, jis pakėlė vaikiszczia, kuriam davė komuniją ir palaikė jį.

Daugelis gi aresztantų, iszimant keletą, kurie aiszkiai matė apgavystę, ir dvasėje juokėsi isz tokio tikėjimo, daugumas tikėjo, jog tuose paveiksluose, žvakėse, taurėse, kryžiuose, atkartojime nesuprantamų žodžių: „Jėzau saldziausias“, „susimilk“ yra paslaptinė spēka, su pagalba kurios galima įgyti visokius smagumus sziaime ir ateinancziame gyvenime. Nors daugelis isz jų pamėginęs keletą sykių su pa-

gelba maldų įgyti smagumus sziaime gyvenime — neįgijo jų — maldos likosi neiszklaustos, — kiekvienas buvo užtikrintas, kad tai tik szį kartą teip atsitiko, ir kad tokia forma yra labai svarbi, pagirta mokintų žmonių ir mitropolitų, labai reikalinga jei ne dėl szito, tai dėl ateinanczio gyvenimo.

Prasikalte gyvuliai.

Sziądien yra baudžiami vien žmonės už visokius prasikaltimus civilizuose szalyse. Gyvuliai yra retkarcziais baudžiami menkai apszviestose szalyse, ir tankiausiai toki, kuriems gamta nulėmė juodą iszveisdą: gaidžiui, katinui, ožiui, kuriuose turi buveinę piktos dvasės.

Sicilijoj, mieste Corleone, 1586 m. tapo nusudyta ant nukirtimo viena kiaulė už suedimą kudikio. Mieste St. Ambroix 1732 m. kita kiaulė už tokį pat prasikaltimą tapo pakarta. Szitoji kiaulė turėjo ir apginėją nuo valdzios paskirtą, betlikosi kalta. Po isztarmeio tapo kiaulpalaikei nukirstas sznipas, paskui pirmutinės kojos, kaip pirmiems kaltininkams, ir tada pakarta ant galgių. Tokia bauda buvo meitėliams arba kuiliams, pagal įstatymus. Bet jeigu prasikalsdavo pati kiaulė, tai pirm žudymo apvilkdavo nusidėjėję į moteriszkus rubus ir gabendavo ant „place de la truye pendue“ (kiaulių kartuvių), kuri vieta ir sziądien teip pat vadinama.

Prancuzijos miestų užraszuose kiaulių prasikaltimai szimtais užraszyti kaip ir jų nubaudimai. Nežinia vienog, ar baudė kiaules ir už baudziauninkų vaikų suėdimą, kurie negalėjo teip gerai apsugoti savo vaikų nuo tų keturkojų žmogėdžių, ar vien tik ponų vaikų. Vienog, pažval-

gose to laiko žmonių buvo tokia nuomonė, kad tokį žmogų žudą gyvulį reikia nubausti.

Mieste St. Didier, Prancuzijoj, 1308 m. tapo nusudytas bulius ant smerties už subadyimą ragais vieno užveisdo dvarė grovo de la Tour d'Auvergne, kuris prigulėjo prie szv. Jono ricierių. Prova nusudyjime buliaus nepasibaigė pirmam sude, bet pasiekė net augszciausią sudą senato, kuris patvirtino ant buliaus galvos isztarmę pridėdams dar, kad nugalabyjimas buliaus turi buti pavestas draugystei, prie kurios prigulėjo užbadytas urėdas.

Tankiaus už kiaules ir bulius nukentėdavo juodi gaidžiai, katinai ir ožiai, kadan-gi jie buvo pagalboje ragams. Gaidys dėdavo kiauszinį į septintus metus ir tokį paskui vainikuotoji rupuzė mėszlyne perėdavo. Atsitikus kokiam nuopoliui, juodas gaidelis, katinėlis, oželis arba ir ragana budavo sudeginami ant stirto. Isz tokio juodo gaidžio padėto kiauszinio rupuzė iszperėdavo trivuodegį žaltį, nuo kurio susznypsztimo žmogus turėjo mirti, o nuo jo nuodų skildavo akmenis, sunykdamo krumai. Tai-gi reikėjo juodus gaidžius ypatingai sudeginti, praszalinimui teip baisyų nelaimių.

Teip gi 16 szimtmetyje į Genua, Italijoj, nuo salos Ceylon pargabeno juodą girinę katę, kurią gyventojams pamaczius tuojaus tapo padarytas nusprendimas gyvą sudeginti, idant toji katė neužtrauktų kokios nelaimės. Gamtos muzėjaus virszininkas norėjo vien kailį tos katės iszgelbėti, bet dovanai.

1531 m., mieste Lyon, Prancuzijoj, buvo garsingiausias to laiko gyvulių apginėjas Chaseneuve, kuris provose prieš žiurkes, kurios užpuolė miestą

Autun, pakėlė klausymą, kad negalima bausti žiurkių, kurios neprasikaltusios, ir visuomenė tam pritarė. Prasikaltusios žiurkės tapo vieszu perskaitymu įstatymų visur prasergėtos nuo tolesnių iszkadų darymo ir pakviestos į sudą iszsiteisinimui. Nepribuvus žiurkei ant paskirto laiko į sudą, apginėjas nukėlė provą ant kitos dienos su tokiu nurodymu, kad ant kelių į sudą buvę katės ir žiurkės negalėję pributi.

Vyndarziuose pas Lunel, pietinėj Prancuzijoj, atsirado vabalai, kurie nuėdė vyno keurus. Vabalai tapo nuspręsti myriop užmuszant. Apginėjas vabalų tacziaus iszsirupino tai, kad tapo jiems paskirta vieta, kur jie gal sav gyventi nelytimi. Bet vabalai nesikraustė į paskirtą vietą ir tuomi praloszė provą.

Apielinkėje Chaux de Fonds tapo paskirta vieta grikvabaliams, bet ir tie nesikraustė.

Vienam Szveicarijos ežere tapo apkaltintos dielės už siurbimą žmogaus kraujo, į kurį įkibdavo besimaudant ar žvejojant. Nusprendimui prieš tokias siurbėles tapo parkviesti sumaniausi tiesų žinovai isz Heidelbergo.

Imant, pagal psykologiszką pamatą, panasziuos provos ir įstatymai praėjusiose gadytėse kilo dėlto, kad žmonės tikėjo, jog visokia iszkada, kokią gyvulys žmogui padarydavo, turėjo paeiti nuo velnio, ir tokį gyvulį, kaip velnio įrankį reikėjo bausti arba isznaikinti.

Net augalai buvo kaltinami žmogaus nelaimėse, teip gi daigtai visai be gyvaszio. Anglijoj buvo iszleisti įstatymai, jeigu žmogus neteko gyvaszio isz priezasties gyvulio, augalo arba kitokio daigto, tai toks gyvulys ar daigtas buvo atimtas valdzios idant daugiau žmogui nedarytų nuopolių.

Austrijoj, apart didelių szalczių ir pusnių buvo sykiu ir griausmas su žaibais. Galicijoj, Skovinoje, perkunas įtrenkė į bažnyčią užmūšė vieną žmogų, o keliolika apalpo. Miestelyje Saibusz perkunas sudegino bažnyčią. Trukiai daugelyje vietų į pusnynus įstrigo.

Azijoje, siaurumoje Melacoa, susimūšė du garlaiviai, nuo kurių prigėrė 60 žmonių.

Susivienijimo L. A. reikalai.

Naujai prisirasė prie Susivienijimo Liet. Am.

Jersey City, N.J. 50 kuopa: Pranas Garkauckas
Antanas Macziulis

T. Astramskas.
S. L. A. sekretorius

Makedonijos karalius Aleksandras ir piratas.

Makedonijos karalius Aleksandras sėdėjo vieną kart su gauja savo pasekėjų prastoje szetroje ant jūros kraszto. Linksmai snekėjo su savo iszrinktaisiais apie savo naujai uzkariautas tautas ir milijonus jų gyventojų. Tik sztai pas szėtrą atveda kareiviai pagavę apiplyszusį, iszblyszkusį, vos gyvą piratą (jurių plėsziką).

— Szviesiausias vieszpatie, ką teiksies liepti padaryti su szituo galvažudžiu? Jis mūsų pirkliams, dangiau kenksmo yra padaręs negu jūros audra.

— Galvažudy! — klausia jo karalius — kokiomis tiesomis tu drįsti kliudyti jūros tykumui ir ramių pirklių prekyvimiui?

— Tomis tiesomis, — nenusiminię atsakė piratas — kurios vadinasi spēka arba syla, kurios tav, tikras mano broli, uzdėjo ant galvos karuoną ir davė caro ir kareivedžio garbę.... — Nepatinka tav mano žodžiai; smarkei suraukei kaktą ir perkreipei žandą. Ar gi tai neteisybė? Tegul save

dievu skaitosi didelis piktadėjas, o mažasis pancziais surakintas eina ant kankinimo ir mirties....

— Mirtin jį!... — suriko didžiunas—herojus.

Piratą sukapojo.

Driskius.

Naujos knygos.

Dainos. Sutaistytos ant keturių balsų. Surinko Leonas Ereminas. Iszleido P. Mikolainis. Tilžėje 1902 metu, Puslapių 83.

P. Ereminas parengęs szitą knygą užtvėrė labai svarbią spragą mūsų literaturoje — stoką dainų su sutaikintais balsais, kurių žmonės ir labai geidavo. Priesz keletą metų buvo iszleista Dr. V. Kudirkos „Kanklės“, bet jose balsai buvo sudėta vien tik vyriszki. P. Eremino patiektų dainų yra 31 maiszytiems ir 36 vyriszkiems balsams. Didžiuma melodijų yra panaudota isz garsesnių svetimtauczių kompozitorių, bet yra ir tikrai lietuviszkų dainų, kaip antai: „Tautiszka giesmė“ — Kudirkos, „Kur banguoja Nemunėlis“ K. Vanagėlio, „Ant kraszto marių“ — Valiuno, „Tasai žmogus besmegenis“ (— arba rudkalnierius) kun. A. Burbos ir kitų. Lietuviszkoms dainininkų draugystėm, kaip ir visiems mylintiems dainas bus dabar daugiau isz ko pasinaudoti, nereikės vieną ar kitą dainą keliolika kartų peraszyti, kaip tai visados nusiuduodavo. Knyga iszleista labai gražiai, ant geros popieros ir gražiai apdaryta.

Dėdė atvažiavo. Komedijs viename akte. Pagal lenkiszką sutaisė K. B-a ir M. P-s. Chicago, Ill. 1902 m., pusl. 62.

Szita komedijs buvo daleiszta loszti net maskoliszkos valdzios ir perstatyta lietuviszkoje kalboje Petrapilėje ant nauodos Lietuviszkos Labdaringos Draugystės. Nors turinys im-

tas isz lenkiszko gyvenimo, vienog veikalėlis gali buti perstatytas ir ant lietuviszkos regyklos. Perstatymas lengvas, veikianczių ypatų 6.

Susirinkimai.

T. M. D. kuopos Baltimore. Md., bus nedėlioje, 3 sausio 1903 m. salėje V. Nemuros. 215 S. Sharp str., prasidės 8 val. vakare. Visi sąnariai teiks isz susirinkti, nes bus rinkimais naujų kuopos virszininkų.

V. Kvederas.

4 d. sausio, nedėlioje, 5 val. po pietų, 1903 m., bus laikytas susirinkimas 32 kuopos Susiv. L. A. po vardu D.L.K. Traidenio, po num. 318 W. Broadway, So. Boston, Mass., ant kurio bus svarstomi svarbus centr. sekr. T. Astramsko, įneszimai kashnk padidimimo posmertinės ir kiti; teip gi bus dalinamos naujos konstitucijos ir mokeszių knygelės.

Kuopos virsz. J. Rvulynaitis.

Lietuviszka kirpimo mokslaine.

Asz mokiniu kirpimo vyriszkių ir moteriszkių drabužių pagal naujausias madas. Mano lietuviszka kirpimo mokslainė taps atidaryta 29 d. gruodzio 1902 m. po N. 1113 Bradford str. S.S. Pittsburg, Pa. Lietuviszkiejie kriaucziai, norinti iszmokti atsakanczio drabužių kirpimo, teiks isz pas manę ateiti arba per laiszkus atsiszaukti, o asz noriai kiekvienam patarnausiu, suteikdamas atsakantį pamokinimą. Teip gi primenu, jog asz iszduodu naujausių madų blankas, keturis kartus per metą, kurios kiekvienam reikalaujancziam bus prisiųstos.

Prof. J. K. Shonskey,
1113 Bradford str.

S.S. Pittsburg, Pa.

Pajieszkojimai.

Pajieszkau gero kriaucziaus, mokanczio siuti steliuotus siutus. Už palaidą (be liemens) siutą moku \$5.50 o su liemenių \$6.50. Jieszkantiejie darbo teiks isz atsiszaukti ant szito adreso:

Geo. Rekus

138 S. Mead str.

Wilkes Barre, Pa.

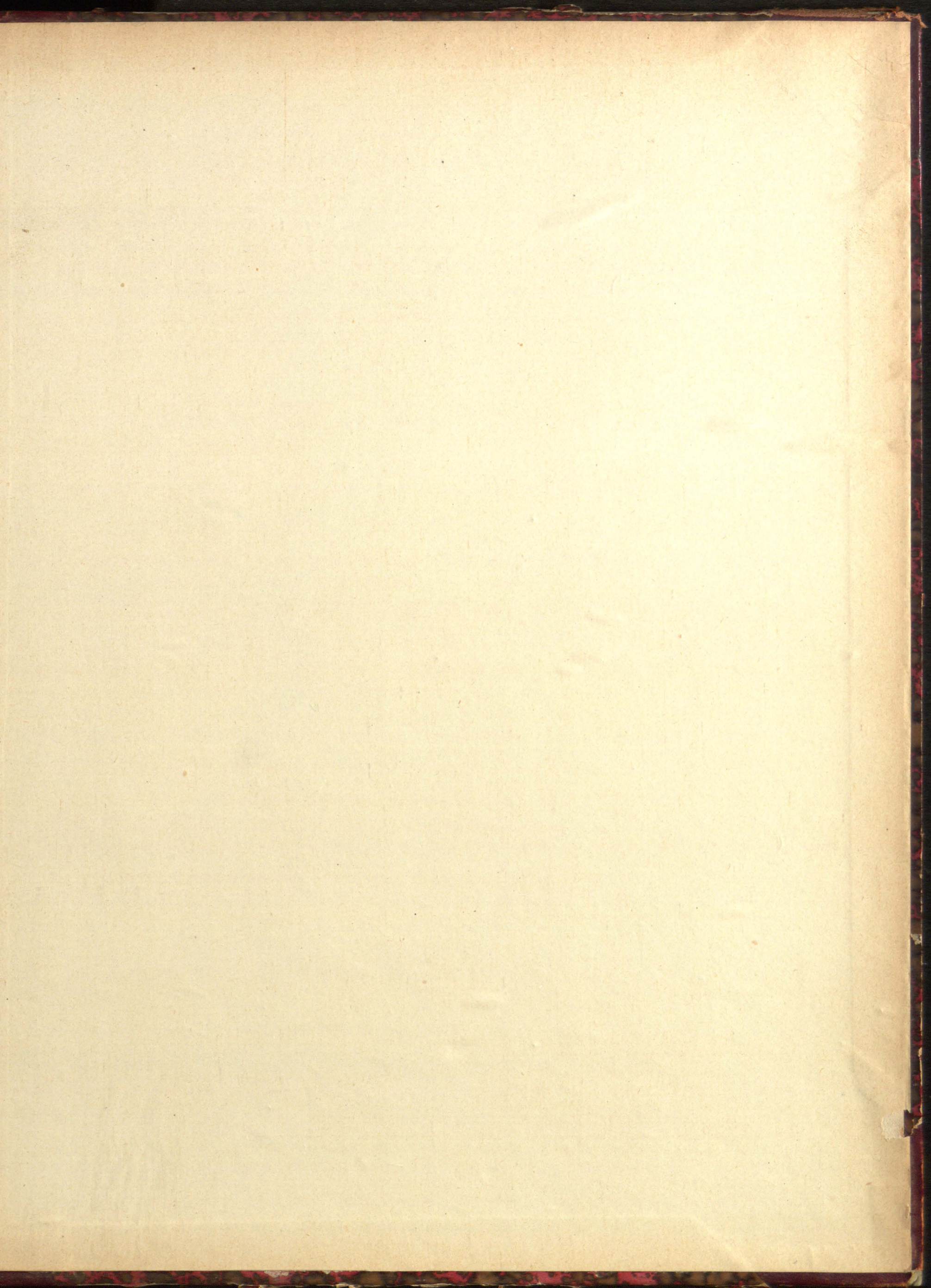
Naujos knygos.

Ozkabalių Dainos, Surinko Dr. J. Basanaviczius. Dviejos knygos, kiekviena - 75c.
Lietuviszkos pasakos apie sutveimą pasaulės, Dievą, velnią, aitvarus, kaukus nyksztikus, raganos, vilkalokus, deives. milžinus, smakus ir t. t. surinko Dr. J. Basanaviczius. - 1.50
Viena d'ena be melo - 25c.
Vanagai ir toksai sapnas - 5c.
Izdų salą - 1.00
Darbininkų Balsas No. 5 - 15c.
Lietuviszka krestomatija - 50c.
Gegužinė szventė Lietuvoje 1902 5c.
Palangos Juzė - 25c.
Svieto pabaiga - 10c.
Lietuviszkos kalbos gramatika 40c.
Lietuviai Amerikoje - 1.00
Kaip sutaistyta žmogaus kunas 30c.
Vienas isz mūsų tur apsivesti 10c.
Velnius spąstuose - 10c.
Gyvenimo vaizdeliai - 15c.
Krilovo pasakos - 35c.
Graži dainų knygele - 15c.
Spėka ir Medega - 1.50
Kur mūsų iszganymas - 25c.
Naujas kalendorius 1903 m. 25c.
„Darbininkų Balsas“ num. 6 15c.
Kas reikia žinoti ir atminti kiekvienam darbininkui 15c.
Kaip prancuzai už laiszvę kariavo 25c.

Ar jau turi Nauja geografiszka Kalendoriu?

Indek in gromatą už 25 ct. stampu ir siusk in „Vienybes“ redakciją, tai gausi.

LMA VRUBLEVSKIŲ BIBLIOTEKA

002 00426372 6

Lietuvos Mokslų Akademijos
BIBLIOTEKA

P
2-327
1902